

การวิเคราะห์เทคนิคการสร้างความหมายในรายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์

นางสาวนันทวรรณ ดิษฐรัมย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-001-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**AN ANALYSIS OF CREATED MEANING TECHNIQUE
IN EDUCATIONAL TELEVISION PROGRAMS.**

MISS NONTAWAN DITTAYAM

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication**

Department of Mass Communication

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-639-001-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การวิเคราะห์เทคนิคการสร้างความหมายในรายการความรู้ขนาดสั้น
ทางโทรทัศน์

โดย   นางสาวนันทวรรณ ดิษฐรัมย์

ภาควิชา   การสื่อสารมวลชน

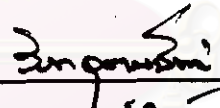
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี

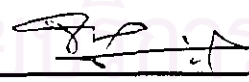

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิชา อุดมฉันท)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โสภาร วงศ์บ้านตุ๋)

นันทวรรณ ดิษฐแย้ม : การวิเคราะห์เทคนิคการสร้างความหมายในรายการ
ความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์ (An Analysis of Created Meaning Technique
in Educational Television Programs.) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. จุมพล รอดคำดี,
183 หน้า . ISBN 974-639-001-5.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจถึงเทคนิคการสร้างความหมายในรูปแบบและเนื้อหา
รายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษา ได้แก่
แนวคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยา แนวคิดเรื่องสื่อมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม แนวคิดเรื่องการ
จำแนกประเภทรายการโทรทัศน์ แนวคิดเรื่องรายการโทรทัศน์ประเภทให้ความรู้ และแนวคิดเรื่องการ
ออกแบบสารโทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่ารายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์ในปัจจุบันมีรูปแบบการนำเสนอ 4 แบบ
คือ รูปแบบบรรยาย รูปแบบพูดคุย รูปแบบสัมภาษณ์ และรูปแบบละคร และมีเนื้อหาทั้งหมด 8
ประเภท คือ สุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วิทยาการและเทคโนโลยี สังคม ท้องเที่ยว เชิดชูสถาบันกษัตริย์ และความรู้ทั่วไป

สำหรับการสร้างความหมายพบว่า รายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์แต่ละประเภทใน
ปัจจุบันมีการสร้าง ความหมาย หรือ อีกนัยหนึ่งคือความเป็นจริงที่นำเสนอต่อผู้ชม 3 ลักษณะคือ
1.รายการสุขภาพอนามัย วิทยาการและเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม และ
ความรู้ทั่วไป เน้นการเสนอความหมายตรงที่เป็นความจริงอย่างตรงไปตรงมาตามที่เรารู้ได้ในโลก
แห่งความเป็นจริง 2.รายการศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทยเน้นการเสนอความหมายแฝงที่เป็นความ
จริงในรูปสัญลักษณ์ เป็นความจริงในโลกแห่งความหมายที่โทรทัศน์สร้างขึ้น 3. รายการเชิดชูสถาบัน
กษัตริย์เน้นการเสนอความหมายแฝงทั้งที่เป็นความจริงอย่างแท้จริง และความจริงที่สร้างขึ้นในรูป
สัญลักษณ์ เพื่อสร้างความรู้สึกลึกและจิตสำนึกแก่ผู้ชม

นอกจากนี้ยังพบอีกว่ารายการที่นำเสนอความจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น รายการสุขภาพ
อนามัย รายการวิทยาการและเทคโนโลยี และรายการความรู้ทั่วไป ได้มีการสร้าง ความหมายแฝงที่
เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการในฐานะผู้สนับสนุนรายการ โดยเป็นการแอบแฝงการโฆษณาประชา
สัมพันธ์สินค้าและบริการตลอดจนหน่วยงานเข้าไปในเนื้อหารายการ เพื่อประโยชน์ทางด้านการค้าใน
ธุรกิจด้วย

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน.....
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน.....
ปีการศึกษา 2540.....

ลายมือชื่อนิติกร..... นันทวรรณ ดิษฐแย้ม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

3970730628 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEYWORD : REALITY / EDUCATIONAL TELEVISION PROGRAM / MEANING

NONTAWAN DITTAYAM : AN ANALYSIS OF CREATED MEANING
TECHNIQUE IN EDUCATIONAL TELEVISION PROGRAMS.

THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. JOOMPOL RODCUMDEE.183 PP.

ISBN 974-639-001-5 .

The aim of this research is to understand the created meaning technique in terms of styles and contents of educational television programs. This research is conducted qualitatively based on various theories and concepts i.e. semiology, mass communication and social reality, television programs distribution, educational television programs and television messages design.

The result shows that the educational television programs nowadays are classified into 4 types of presentation ; that are narration, straight talk, interviews and drama. Eight contents also included : health, tradition and culture, environment and natural resources, knowledge and technology, society, tourism, exalting the royal institution and general knowledge.

In creating meaning, it shows that the each of the Educational Television Programs nowadays has created meaning or on the other hand presented the reality in 3 aspects. Those are programs on (1) health, knowledge and technology, natural resources and environment, society and general knowledge focusing on presenting the denotation directly as we see in the real world (2) traditional and culture programs focusing on presenting the connotation in the form of symbol. It's the reality in the world of meaning that is created by television (3) programs to exalt the royal institution focusing on connotation which is also real. It is the reality that is created in the form of symbol to build up emotion and consciousness among the receivers.

Above all, it has been found that Television Programs which present the reality directly such as health, technology and general education also put some connotation about products and service in the form of acknowledging sponsors. The advertising of products and service has been also included in the content of the programs for business profit.

ภาควิชา.....**MASS COMMUNICATION**.....

สาขาวิชา.....**MASS COMMUNICATION**.....

ปีการศึกษา.....**1997**.....

ลายมือชื่อนิติสด..... นนทพร นนท..... ดิษ ๗๔๕๖๗.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้เป็นเครื่องแสดงถึงความสำเร็จในการศึกษาอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าในชีวิตแก่ข้าพเจ้ามากมายนัก สร้างนิสัย สร้างพลัง สร้างความรู้ สร้างโลกทัศน์ และสร้างประสบการณ์ชีวิตที่ข้าพเจ้าไม่เคยมีมาก่อน ที่สำคัญ คือ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สร้างคุณค่าความรักที่บุคคลหลายๆท่านได้มอบให้แก่ข้าพเจ้า

ความรักของบิดาผู้เห็นความสำคัญของการศึกษามาตลอดชีวิตของข้าพเจ้า... ความรักของมารดาผู้คอยห่วงใยดูแลทั้งสุขภาพกายและใจ... ความรักจากเพื่อนสนิท "เอ" และเพื่อน MC.6 ทุกคน... อ.เชษฐ นื่องอายุ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่โชค ผู้คอยช่วยเหลือ ผลักดัน และให้กำลังใจมาตั้งแต่วันแรกที่เริ่มเรียนจนถึงวันนี้... ความรักจากบริษัทที่ทำงานที่ให้โอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนและเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างานทุกท่านที่ช่วยเหลือทั้งการทำงานและการเรียนมาตลอด 2 ปี... ความกรุณาจากบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์กว่า 20 แห่งที่เอื้อให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย และที่สำคัญ คือ ความรักที่คณาจารย์ทุกท่านได้มอบให้แก่ศิษย์ รศ.จุมพล รอดคำดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่สละเวลาอันมีค่ายิ่ง รศ.วิภา อุดมฉันทน์ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และผศ.โอฬาร วงศ์บ้านตุ้ กรรมการวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำหรับความรักที่ทุกท่านมอบให้ และจะขอต้อใจไว้ในหัวใจตลอดไปว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรจุไปด้วยความรักและความหวังดีมากเพียงไร และหากมีโอกาส ข้าพเจ้าจะขอตอบแทนทุกๆความรักที่ได้รับ ด้วยการนำเอาความรู้จากการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป เพื่อให้สมกับคุณค่าของความรักที่ทุกท่านได้มอบให้มา

นนทวรรณ ดิษฐแย้ม

สถาบันวิทยบริการ พฤษภาคม 2541
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ

บทที่

1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาคำวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ข้อสันนิษฐานการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
รายการโทรทัศน์ประเภทให้ความรู้.....	7
การจำแนกประเภทของรายการโทรทัศน์.....	8
การออกแบบสารโทรทัศน์.....	11
สื่อมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงสังคม.....	13
การตีความหมายสารด้วยกรอบและวิธีการเชิงสัญลักษณ์.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	26
แหล่งข้อมูล.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
การนำเสนอข้อมูล.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. รูปแบบและเนื้อหาของรายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์.....	35
ประเภทรูปแบบการนำเสนอของรายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์.....	40
ประเภทเนื้อหาของรายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์.....	55
5. เทคนิคการสร้างความหมายในรายการความรู้ขนาดสั้นทางโทรทัศน์.....	68
การสร้างความหมายในรายการประเภทสุขภาพอนามัย.....	68
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทศิลปวัฒนธรรม และประเพณีไทย.....	91
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภททรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	105
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทวิทยาการและเทคโนโลยี.....	115
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทสังคม.....	126
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทท่องเที่ยว.....	133
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทเชิดชูสถาบันชาติ.....	138
เทคนิคการสร้างความหมายในรายการประเภทความรู้ทั่วไป.....	143
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	164
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	177
ข้อเสนอแนะ.....	177
รายการอ้างอิง.....	178
ประวัติผู้เขียน.....	183